

POSTANOWIENIE

24 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 24 stycznia 2025 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku A.S.

z udziałem A.W., A.S.(1), P.S., E.K.

o stwierdzenie nabycia spadku,

na skutek skargi kasacyjnej A.W.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Lublinie

z 10 sierpnia 2023 r., II Ca 1591/21,

- 1) pozostawia wniosek uczestniczki A.W. z 12 grudnia 2024 r.
w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności,**
- 2) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.**

[M.O.]

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 10 sierpnia 2023 r. Sąd Okręgowy w Lublinie w sprawie z wniosku A.S. z udziałem A.W., A.S.(1), P.S., E.K. o stwierdzenie nabycia spadku, na skutek apelacji uczestniczki A.W. od postanowienia Sądu Rejonowego w Puławach z 9 września 2021 r., I Ns 206/19, oddalił apelację (pkt I), przyznał adwokat K.D. ze Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Puławach) kwotę 147,60 zł, w tym podatek VAT, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu uczestniczce A.W. w postępowaniu apelacyjnym (pkt II).

Uczestniczka A.W. wniosła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu II instancji, zaskarżając to postanowienie w całości i wnosząc o jego uchylenie w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi II instancji do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, że wniesiona przez nią skarga kasacyjna ma być oczywiście uzasadniona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, a zarazem kwalifikowanym pismem procesowym o ściśle określonej przez ustawę treści. Sąd Najwyższy, rozpoznając ten nadzwyczajny środek zaskarżenia, nie jest trzecią instancją sądową, lecz działa w interesie publicznym (postanowienie SN z 27 stycznia 2009 r., V CSK 358/08), na rzecz państwa jako dobra wspólnego (postanowienie SN z 11 lutego 2009 r., V CSK 388/08), jakkolwiek oczywiście nie oznacza to braku indywidualnego interesu skarżącego w rozpoznaniu nadzwyczajnego środka zaskarżenia, a w konsekwencji także weryfikacji tego interesu (*gravamen*). Jednak przede wszystkim skarga kasacyjna ma służyć ochronie prawidłowego wykonywania prawa oraz jego jednolitej wykładni. Interes prywatny uwzględnia zaś tylko na tyle, na ile może się on stać podłożem zaspokojenia interesu ogólnego (zob. aktualne wciąż uwagi w postanowieniu SN z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99).

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy przewidziana w art. 398⁹ k.p.c. instytucja tzw. przedsądu, w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej (postanowienie SN z 12 marca 2024 r., I CSK 254/23).

Na etapie przedsądu Sąd Najwyższy ocenia wyłącznie wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz jego uzasadnienie. Wniosek ten stanowi

element konstrukcyjny skargi odrębny od podstaw skargi i ich uzasadnienia, które są oceniane dopiero, gdy skarga kasacyjna zostanie przyjęta do rozpoznania.

Dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przedsądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego (postanowienie SN z 17 czerwca 2021 r., IV CSK 1/21).

Jako przyczynę kasacyjną mającą uzasadniać przyjęcie skargi do rozpoznania skarżąca wskazała oczywistą zasadność skargi.

Na tle tej przesłanki w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nie każde naruszenie prawa, nawet oczywiste, przesądza o zasadności skargi kasacyjnej (zob. postanowienia SN: z 15 lutego 2007 r., V CSK 485/06; z 3 marca 2020 r., V CSK 75/19). Sam zarzut naruszenia, nawet oczywistego, określonego przepisu prawa nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, bowiem mimo takiego naruszenia prawa, orzeczenie może być prawidłowe (postanowienia SN: z 10 stycznia 2003 r. V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 6 listopada 2020 r., III CSK 110/20). Przesłanka „oczywistej zasadności skargi kasacyjnej” nie odpowiada bowiem w pełni przesłance „oczywistego naruszenia prawa” przez wydanie zaskarżonego orzeczenia (postanowienie SN z 20 lutego 2008 r., V CSK 512/07).

Na gruncie przedmiotowej przesłanki chodzi o szczególne, kwalifikowane, wręcz rażące wypadki naruszenia prawa przez sąd drugiej instancji (nie zaś sąd *a quo*, bowiem skarga kasacyjna nie przysługuje od orzeczeń sądu pierwszej instancji), bez wnikliwego wgłębiania się w merytoryczną analizę trafności orzeczenia (postanowienia SN: z 10 stycznia 2003 r. V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 7 października 2010 r., I CSK 189/10; z 28 lipca 2011 r., I CSK 77/11), o wyraźny i istotny błąd z zakresu prawa procesowego lub materialnego, który może mieć wpływ na wynik sprawy (postanowienie SN z 26 kwietnia 2012 r., II CSK 640/11).

Skarżąca upatruje oczywistej zasadności skargi w tym, że Sąd II instancji, ustalając uprawnienie do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, odwołał się, w ocenie uczestniczki w sposób nieuprawniony, do ogólnie znanych warunków prowadzenia w latach 70. XX w. w Polsce indywidualnych gospodarstw rolnych oraz powszechnej praktyki, jaką była praca w tych gospodarstwach wszystkich domowników, w szczególności dorosłych. Uczestniczka stoi bowiem na stanowisku, że rozstrzygnięcie o przysługiwaniu tego uprawnienia powinno być wynikiem precyzyjnego ustalenia przesłanek określonych w art. 1059 pkt 2 k.c. oraz w § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1990 r. w sprawie warunków dziedziczenia ustawowego gospodarstw rolnych (Dz.U. 1990 nr 89 poz. 519).

Sąd Najwyższy nie podziela stanowiska skarżącej o oczywistej zasadności wniesionej przez nią skargi. Należy przede wszystkim podkreślić, że uczestniczka postępowania w ramach uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w istocie kwestionuje ustalenia faktyczne stanowiące podstawę zaskarżonego postanowienia, zgodnie z którymi A.S. mieszkał i pracował w gospodarstwie rodzinnym wchodzącym w skład spadku po M.S. do czasu usamodzielnienia się. Należy jednak zauważyć, że zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Wynikający z tego przepisu zakaz oparcia skargi kasacyjnej na tego rodzaju zarzutach oraz związanie Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia oznacza niedopuszczalność powoływania się przez skarżącego na wadliwość orzeczenia sądu drugiej instancji polegającą na ustaleniu faktów lub niewłaściwie przeprowadzonej ocenie dowodów również we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z 23 lutego 2024 r., I CSK 5688/22). W związku z powyższym powoływanie się przez skarżącą, w ramach uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, na okoliczności związane z dokonaniem przez Sąd II instancji rzekomo błędnych ustaleń faktycznych należy uznać za niedopuszczalne i wykraczające poza kognicję Sądu Najwyższego w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi kasacyjnej.

Podstawą ustalenia przez Sąd I instancji, że A.S. wykonywał prace w gospodarstwie rolnym wchodzącym w skład spadku po M.S. były zeznania świadków oraz uczestników postępowania, w szczególności zeznania E.K., A.S.(1) i P.S. Odwołanie się do zasad doświadczenia życiowego i realiów produkcji rolnej prowadzonej w indywidualnych gospodarstwach rolnych w latach 70. XX w. miało jedynie charakter posiłkowy. Sąd II instancji podzielił ocenę dowodów dokonaną w tym zakresie przez Sąd *a quo* oraz poczynione na podstawie tych dowodów ustalenia faktyczne. Odnosząc się jednocześnie do podniesionej przez skarżącą kwestii stałości wykonywania pracy w gospodarstwie i chęci jej wykonywania, należy wskazać, że dla oceny stałości pracy w gospodarstwie nie ma znaczenia, czy była to praca wcześniej zaplanowana, czy przyjęta z konieczności (postanowienie SN z 17 czerwca 2003 r., III CK 175/03).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

Jednocześnie w punkcie 1. postanowienia Sąd Najwyższy orzekł o pozostawieniu w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności wniosku uczestniczki A.W. z 12 grudnia 2024 r. o wyłączenie sędziego, uwzględniając treść uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 10 października 2024 r., III CZP 44/23, której nadano moc zasady prawnej i ustalono, że przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia. Zgodnie z punktem 1. uchwały, żądanie sędziego lub wniosek o wyłączenie sędziego od rozpoznania sprawy oparte wyłącznie na okolicznościach towarzyszących powołaniu tego sędziego nie wywołuje skutków prawnych; w takiej sytuacji stosuje się *per analogiam* art. 53¹ § 2 i 3 k.p.c.

Wniosek o wyłączenie sędziego złożony przez uczestniczkę postępowania oparty był wyłącznie na okolicznościach towarzyszących powołaniu sędziego wyznaczonego do rozpoznania sprawy w ramach przedsądu. Tym samym, zważywszy, że uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 10 października 2024 r., III CZP 44/23, wiąże wszystkie składy tego Sądu, nie brak było podstaw do tego, aby w niniejszej sprawie wniosek uczestniczki podlegał ocenie na podstawie przepisów o wyłączeniu sędziego. Pozostawienie w aktach

sprawy oznacza, że Sąd nie podejmuje żadnych czynności, w tym w ramach odrębnego postępowania „wpadkowego”, które miałyby zmierzać do dokonania oceny merytorycznej (zasadności) wniosku. W związku z tym wniosek pozostawiono w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności.

SSN Kamil Zaradkiewicz

[M.O.]

[a.ł.]